

сліджених документів; 2) особа, відповідальна за складання цих документів та проведення фінансово-господарських операцій, відповідно до яких нормативних актів, наказів та інструкцій; 3) виявлені порушення (назва, номер нормативного акта, статті та пункти, що були порушені); 4) розміри завданих збитків та винні особи; 5) яким чином відображені в бухгалтерському та ін. обліках операції, що здійснені з порушеннями. А. р. може містити додаткові матеріали: копії зустрічних перевірок, контрольних обмірів, контрольних запусків сировини у виробництво; акти інвентаризацій та лабораторних досліджень; пояснення посадових осіб підприємства; розрахунки; довідки державних органів та установ; виписки з банківських рахунків та ін. документи. А. р. складається у трьох примірниках: для ревізійного органу, для підприємства, що перевіряється, для передачі правоохоронним органам у випадках, передбачених законодавством. Для унеможливлення підроблення примірники А. р. візуються ревізором на кожній сторінці із зазначенням на останній загальної кількості сторінок. А. р. реєструється у спеціальному журналі ревізійного органу. Примірники А. р. надаються для ознайомлення і підписання посадовим особам підприємства, що перевіряється, одним із таких способів: особисто під розписку керівнику або головному бухгалтеру; через канцелярію підприємства; рекомендованим поштовим відправленням із повідомленням. Керівник підприємства та головний бухгалтер зобов'язані ознайомитися з А. р., підписати примірники (у разі незгоди –

підписати із зауваженнями) та повернути до ревізійного органу у визначений законодавством строк. У разі неповернення примірників ревізором складається акт про відмову від підписання. У разі підписання А. р. із зауваженнями керівник підприємства повинен надати ревізору письмові пояснення. Ці пояснення розглядаються відповідальною особою ревізійного органу, після чого приймається остаточне рішення про реалізацію результатів ревізії.

О. В. Курман.

АКТ ТЕРОРИСТИЧНИЙ – застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу чи ін. дій, які створювали небезпеку для життя чи здоров'я людини або заподіяння значної майнової шкоди чи настання ін. тяжких наслідків, якщо такі дії були вчинені з метою порушення громадської безпеки, залякування населення, провокації воєнного конфлікту, міжнародного ускладнення, або з метою впливу на прийняття рішень чи вчинення або невчинення дій органами державної влади чи органами місцевого самоврядування, службовими особами цих органів, об'єднаннями громадян, юридичними особами, або привертання уваги громадськості до певних політичних, релігійних чи ін. поглядів винного (терориста), а також погроза вчинення зазначених дій з тією самою метою (ч. 1 ст. 258 КК України). Для формування методики розслідування А. т. важливе значення мають такі елементи криміналістичної характеристики, як: способи вчинення злочину, типові сліди, обстановка, особа злочинця, особа потерпілого. Способи вчинення А. т. можуть бути виражені у двох формах: а) вчи-

нення А. т.; б) погроза вчинення такого акту. Відповідно до цього способи вчинення можуть бути розподілені на дві групи: 1) способи безпосереднього вчинення А. т.; 2) способи висловлення погрози вчинення А. т. До першої групи слід віднести: а) застосування зброї; б) вчинення вибуху; в) вчинення підпалу або ін. дій, які становили загрозу життю або здоров'ю людини або призвели до значної матеріальної шкоди або настання ін. тяжких наслідків. Із використанням зброї, вибухових речовин та пристроїв вчиняються: вбивства керівників держав і урядів, дипломатичних представників, лідерів провідних партій та ін. громадських організацій; підпали, затоплення, руйнування та псування споруджень або пристосувань, призначених для порятунку людей і нейтралізації тяжких наслідків; перерви нормальної роботи транспорту, засобів зв'язку, залізниць, телеграфу чи пошти; руйнування або ушкодження державного майна, засобів транспорту; захоплення або викрадення ТЗ, у т. ч. захоплення або викрадення повітряних суден; руйнування повітряного судна, яке перебуває в експлуатації, або заповдіння йому ушкоджень; руйнування або ушкодження аеронавігаційного устаткування або втручання в його експлуатацію та ін. За кількістю вибухів А. т. можна поділити на: а) одиничний А. т. (напр. вибух у маршрутному таксі); б) декілька одиничних актів, об'єднаних загальним наміром (вибухи в декількох місцях одночасно або в різний час, напр. на території ринку). До способів, що утворюють дії, які загрожують життю або здоров'ю людини або призвели до значної матеріальної шкоди

або настання ін. тяжких наслідків, належать: організація обвалів, затоплень, сходів снігових лавин; блокування транспортних комунікацій, зараження продуктів харчування; поширення епідемій, епізоотій та ін. негативні наслідки; умисне створення аварійних ситуацій на життєво важливих об'єктах; організація нападів на об'єкти, що потребують особливих заходів безпеки (теплові, атомні, гідроелектростанції, підприємства хімічної промисловості тощо) та ін. Висловлення погрози вчинення вибуху залежно від способу доведення до відома адресата поділяється на: а) безпосереднє – передача погрози безпосередньо тій особі або органу, яким вона адресована; б) опосередковане – з використанням різних технічних засобів (телефон, радіо, телебачення та ін.), письмової форми (лист, записка) і через третіх осіб. Залежно від ступеня відкритості суб'єкта вчинення злочину висловлення погрози: а) супроводжується повідомленням про особу злочинця; б) погроза є анонімною в момент її передавання адресатові.

Для способів приховування А. т. характерним є те, що злочинці, як правило, не намагаються приховати подію злочину та її наслідки, а, навпаки, прагнуть до демонстративності. Вони намагаються приховати сліди власної участі у злочині. Дії, спрямовані на приховання слідів А. т., застосовуються злочинцями під час підготовчого етапу: а) вибір часу, місця й знарядь злочину, які виключають або утруднюють запобігання злочину; б) ретельне планування і мінімізація учасників у підготовці та реалізації А. т.; в) маскування підготовчих до злочину дій під побутову

або виробничу діяльність; г) маскуван-
ня ВП і вибухових речовин під пред-
мети побутового й виробничого призна-
чення та ін. Після вчинення вибуху зло-
чинці здійснюють: а) приховання або
знищення використаного одягу та зна-
рядь злочину; б) непомітний відхід
з місця вчинення А. т.; в) знищення ви-
користаного автотранспорту; г) зміну
місця проживання та ін.

Типові сліди зумовлені способами
вчинення таких злочинів. У результаті
вибуху залишаються: сліди ВП, що ви-
користовується злочинцями; сліди ви-
буху; частини, деталі деформованих,
пошкоджених механізмів, електропри-
водів, електродетонаторів; ін. ВП, їх
частини; сліди пошкодження споруд,
будівель, ТЗ, різних об'єктів; трупи
і частини трупів. У разі підпалу зали-
шаються: сліди вогнища; сліди рідин,
речовин і пристроїв, застосовуваних
для підпалу; горючі або легкозаймисті
рідини і речовини для підпалу. При
використанні вогнепальної зброї мо-
жуть бути виявлені: гільзи, патрони,
сліди куль, зброя, залишена на місці
злочину. Особливо слід звернути увагу
на необхідність допиту свідків не лише
вчинення А. т., а й можливих свідків
часу, що передує вчиненню розсліду-
ваних злочинів. Потрібно враховувати
й ін. сліди, зокрема: інформацію ка-
мер спостереження, збережених після
терактів, а також дані про телефонні
з'єднання, які дозволяють встановити
зв'язок злочинців, у т. ч. за допомогою
білінгу.

Обстановка вчинення А. т. у біль-
шості випадків характеризується від-
сутністю сторонніх свідків, вибором

об'єкта із врахуванням його важливості,
державної значимості, стану охорони,
резонансу після вчинення теракту. Та-
кими об'єктами, як правило, є аеропор-
ти, вокзали, станції метро, державні
установи, автомобільні стоянки, служ-
бові приміщення, театри, магазини, рес-
торани, готелі, санаторії, відділи полі-
ції, армійські казарми, ін. військові спо-
руди, а також місця, де є особливо
великі скупчення людей. Місце вчинен-
ня злочину в територіальному відно-
шенні ширше від об'єкта посягання,
оскільки включає в себе навколишню
місцевість, дороги, під'їзні шляхи, сис-
теми зв'язку і електропередач і най-
ближчі споруди. Час учинення А. т. зу-
мовлений певними чинниками: а) теро-
ристи для реалізації своїх планів
обирають найбільш безпечний час;
б) вони керуються злочинною метою –
знищити якомога більшу кількість лю-
дей, завдати найбільшого матеріального
збитку, чинити тиск на владу і виклика-
ти страх у населення. Для цього зло-
чинці обирають години пік, коли є най-
більше скупчення людей на вокзалах,
в метро, театрах, ресторанах тощо.

Типові відомості про особу злочинця
характеризуються різноманітними ві-
ковими, соціальними, освітніми і ін.
данними. Поняття «особа злочинця» сто-
совно діяльності терористичних орга-
нізацій може виступати в декількох зна-
ченнях: група, організація, виконавець.
Особа злочинця і особа виконавця ма-
ють різні характеристики. Злочинна
організація або група має досить склад-
ну структуру, яка передбачає ієрархію
в системі як організації, так і підпоряд-
кованості. Особа виконавця обирається

відповідно до її соціальної і політичної спрямованості, релігійного фанатизму. Переважно організаторами терористичних організацій є особи старшого віку, а молодшого – виконавці. Вони вимагають повного підпорядкування усіх членів, нав'язують відповідний порядок життя, намагаються застосувати ідеологічну обробку до кожного члена. Діяльність терористичної організації, як правило, підпорядкована певній ідеї.

Потерпілими виступають не тільки особи, яким таким злочином завдано моральної, фізичної або майнової шкоди, але опосередковано й необмежене, невизначене коло осіб, які зазнають і відчують обмеження, труднощі, страждання від цього злочину. Такі страждання тягнуть за собою появу в суспільстві паніки, масового психозу, соціальної агресії. У громадян виникають і підтримуються різного роду манії, фобії: боязнь перебування в замкненому середовищі, здійснення залізничних переїздів, авіаційних перельотів. З'являються невдоволення громадян щодо представників державної влади та правоохоронців. Наслідком емоційних переживань у формі страху і жаху є паніка. Коло потерпілих, як правило, визначається їх політичним, фінансовим або ін. становищем, але в окремих випадках особи стають випадковими жертвами терактів.

Залежно від наявності інформації про злочинця, його затримання викремлюють такі типові слідчі ситуації: 1) підозрюваний у вчиненні А. т. загинув, його особа встановлена; 2) підозрюваний у вчиненні А. т. загинув, особа його не відома. Такі слідчі ситуації зазвичай виникають у випадку викорис-

тання терористами т. зв. «поясів смертника», або «поясів шахіда», або у випадку проведення АТО, внаслідок якої настала смерть терориста; 3) підозрюваний у вчиненні А. т. не затриманий, однак у слідчого наявна інформація, яка дає змогу організувати його розшук; 4) особа, підозрювана у вчиненні А. т., не затримана, відомості про неї відсутні; 5) особа, підозрювана у вчиненні А. т., затримана на місці злочину або після його вчинення; 6) вчинено не А. т., а ін. злочин (вбивство, пошкодження майна тощо). Слідчі ситуації є основою для розроблення типових слідчих версій та алгоритму дій слідчого у кожній із них.

При розслідуванні А. т. залежно від ситуації та наявної доказової інформації проводяться слідчі (розшукові) дії, НСРД і тактичні операції. Для отримання доказів особливе значення мають огляд місця події, допит свідків, потерпілих, підозрюваних, обшук, пред'явлення для впізнання. Призначаються вибухотехнічні, пожежно-технічні, балістичні, трасологічні, судово-медичні, судово-біологічні, судово-психологічні, судово-психіатричні та ін. судові експертизи.

Лит.: Моторный И. Д. Теоретико-прикладные основы применения средств и методов криминалистической взрывотехники в борьбе с терроризмом. М., 1999; Бахін В. П., Михайлов М. А. Кримінальний вибух: поняття, характеристика, аналіз, розслідування. К., 2001; Розслідування терористичних актів / М. А. Погорецький, О. Ю. Татаров, Д. Б. Сергєєва, М. С. Цуцкірідзе; за ред. М. А. Погорецького. К., 2014.

В. М. Шевчук.

УДК 340(477)(031)
ББК 67(4УКР)я2
В27

Редакційна колегія 20-го тому:

В. Ю. Шепітько (голова),
В. А. Журавель (заступник голови),
В. О. Коновалова, В. В. Тіщенко,
В. М. Шевчук, Б. В. Щур

В27 Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. — Харків : Право, 2016. — .
ISBN 978-966-937-048-8

Т. 20 : Криміналістика, судова експертиза, юридична психологія / редкол.: В. Ю. Шепітько (голова) та ін. ; Нац. акад. прав. наук України ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. — 2018. — 952 с. : іл.

ISBN 978-966-937-250-5

Видання є систематизованим зведенням про поняття, категорії, теорії та вчення криміналістики, судової експертизи та юридичної психології, їх окремі засоби, прийоми, методи та рекомендації. Розглядається теоретико-методологічне підґрунтя наукових концепцій та практика реалізації криміналістичних, психологічних та експертних методів, методик і технологій. Наводяться відомості про наукові та інші видання з криміналістики, судової експертизи та юридичної психології. Надаються довідкові дані про відомих українських та зарубіжних учених.

Розраховане на науковців, викладачів, аспірантів, студентів вищих навчальних закладів, співробітників органів кримінальної юстиції, судових експертів, судових психологів, а також усіх, хто цікавиться проблемами криміналістики, судової експертизи та юридичної психології.

УДК 340(477)(031)
ББК 67(4УКР)я2

ISBN 978-966-937-250-5 (т. 20)
ISBN 978-966-937-048-8

© Національна академія правових наук України, 2018
© Інститут держави і права імені В. М. Корецького
НАН України, 2018
© Національний юридичний університет імені Яро-
слава Мудрого, 2018
© Видавництво «Право», 2018